

Пилипчук Ольга

магістр Волинського національного
університету ім. Лесі Українки
м. Луцьк

Крижановська Зореслава

кандидат психологічних наук
доцент Волинського національного
університету ім. Лесі Українки
м. Луцьк

ВПЛИВ ТИПУ ПРИВ'ЯЗАНОСТІ МІЖ МАТРІ'Ю ТА ДИТИНОЮ НА ПСИХІЧНИЙ РОЗВИТОК ОСТАННЬОЇ

Постановка проблеми та її значення. У сучасній психологічній науці прив'язаність є основним поняттям, яке описує ставлення дитини до близького дорослого. Феномен прив'язаності матері і дитини (Дж.Боулбі, М. Ейнсворт, Е. Смирнова та ін.) знаходиться в центрі уваги дослідників як факторстановлення людських взаємин. Прив'язаність має велике значення для формування ефективної материнської поведінки, пристосування дитини до навколишнього світу, гармонійного розвитку особистості.

Актуальність обраної нами теми пов'язана з низкою причин: з необхідністю збільшення та накопичення знань про чинники, які впливають на формування прив'язаності, з недостатньою чисельністю досліджень феномену прив'язаності в наших соціокультурних умовах, в потребі розробки та адаптації методів діагностики прив'язаності, з практичною значущістю розширення та доповнення теоретичних знань про типи прив'язаності, їх роль в розвитку та становленні особистості дитини, її соматичного та психічного здоров'я.

Проблема тісної прив'язаності дитини до матері набуває особливої значущості. Загалом прив'язаність – це є природний аспект, який допомагає малечі почуватись комфортно та відчувати себе у безпеці. Дитина залежить від матері і цей зв'язок є невідривним на протязі всього життя, але варто розібратись в особливостях цієї залежності (Бі Х.,2001). Тому перед батьками постає завдання навчитись розрізняти типи прив'язаності дитини та вміти адекватно реагувати на її поведінку.

Метою запропонованого дослідження є вивчення значення типу прив'язаності дитини до матері для її гармонійного психічного розвитку.

Виклад основного матеріалу. Теорія прив'язаності у суспільстві трактується, як така, що пояснює значення психологічної та емоційної близькості між матір'ю та дитини. У своїх працях британський психоаналітик Джона Боулбі стверджував, що пізнати поведінку дитини можна лише в тому випадку, якщо розглянути та проаналізувати середовище адаптації в якій вона формується. Науковець зробив висновок, що існує зв'язок між якістю прив'язаності в ранньому віці та подальшими успіхами людини в майбутньому. Вивчаючи історії життя людей, можна зробити висновки, що під час небезпеки матері за будь-яких обставин намагались захистити своїх дітей. Однак, щоб діти почували себе в повній безпеці їм потрібно було перебувати поряд з дорослими. Якщо дитинча втрачало контакт з близькими, могла і загинути. Відповідно у дітей з батьками формувались певні моделі поведінки, які забезпечують близькість. Тип Вразливим є віковий період до 3-х років, так як саме прив'язаність закарбовується на тілесному рівні, і далі досвід повторюється кожного разу в стосунках з іншими важливими людьми в нашому уже і дорослому житті.

Досліджуючи період раннього онтогенезу людини, Дж.Боулбі (Боулбі Дж., 2006) виокремив 4 типи прив'язаності, які існують між матір'ю й дитиною:

1. Надійний. Він виникає в процесі правильних взаємин між матір'ю та дитиною. Діти цього типу тягнуться до матері, коли відчувають небезпеку, але при цьому здатні самостійно досліджувати світ, розуміючи, що якщо буде щось, що загрожує їх життю і здоров'ю, мама допоможе.

2. Тривожно-стійкий. Цей тип формується, коли значущий дорослий часто залишає дитину і вона непевна, що в потрібний момент він з'явиться поруч. Дитина негативно реагує на розлуку з матір'ю, насторожено ставиться до незнайомих. До повернення матері вона ставиться неоднозначно: з одного боку, радіє, з іншого – злиться на те, що розлука відбулася.

3. Тривожно-унікаючий. Самий незалежний тип прихильності дитини. Діти такого типу рано зіткнулися з відсутністю значущого дорослого, тому звикли обходитися без нього і давати собі раду.

Ніякої підтримки з боку матері або батька вони не чекають, і в подальшому намагаються уникати будь-яких уподобань, так як, на їхню думку, це приносить зайвий клопіт і дискомфорт.;

4. Дезорганізований. Діти з таким типом прихильності демонструють суперечливу поведінку, як правило, через психологічні травми. Вони прагнуть до близькості з дорослими, то уникають її. Дослідження доводять, що до цієї групи відносяться зазвичай депривовані діти.

Згідно з дослідженнями психологів, типи прив'язаності, сформовані під впливом взаємин з матір'ю в ранні роки життя людини, зберігаються на все життя. Стаючи дорослими, люди схильні будувати свої відносини на основі дитячого типу прив'язаності. Тому період перших років життя людини є надзвичайно важливим. Окрім формування різних психічних можливостей дитини, в цей період формується і тип прив'язаності. Завдяки досвідченості з боку дорослих, можна попередити негативні чинники прояву у поведінці дитини у зрілому віці.

Роботи Дж. Боулбі і його послідовників (Боулбі Дж., 2006) включають в себе розпізнавальні ознаки, у вигляді образів і уявлень, пов'язаних з матір'ю (або іншим постійно доглядаючою особою);

2) емоційні компоненти, включають в себе реакції і сигнали адресовані матері, які говорять про потреби дитини і ступеня їх задоволення;

3) власне поведінкові реакції – плач, посмішка, наближення, слідування та ін.

Послідовниця Дж.Боулбі, М. Ейнсворт розширила теорію і ввела свої припущення про те, що якість прив'язаності в дітей абсолютно різна і, що саме ця якість впливає на наше подальше життя. Дослідниця провела свій власний експеримент, де в свою чергу виділила 4 типи прив'язаності матері з дитиною. а саме: безпечний (діти спроможні відволікатись на відсутність матері та спрямувати свою увагу на певний вид діяльності), тривожно-уникаючий – (такі діти не мають відчуття безпеки), тривожно-амбівалентний – (діти з таким типом прагнуть більшої любові та прив'язаності, але водночас цього і бояться), дезорганізований (такий тип означає невизначеність, в певних ситуаціях дитина вестиме себе по-різному) (Ainsworth M., Mary D., Salter Amswort, 1983).

Російська психолог Людмила Петрановська також детально дослідила теорію прив'язаності. Вона пояснила, що саме в перші роки дитині особливо потрібна підтримка, турбота і ласка, це формує у малюка почуття захищеності і впевненості в собі. Головною думкою Л.Петрановської в цьому питанні є те, що батьки з самого малечку повинні допомагати дитині переживати біль, стрес, переживання і, беручи за руку малюка, долати разом всі ці психологічні бар'єри. Тоді дитина, як ніколи відчуває захист мами і буде почувати себе у безпеці. В першу чергу дитину потрібно любити не матеріально, а духовно. Розмови та співпереживання допоможуть дитині адекватно справитись з будь – якою ситуацією.

Висновки. Отже, у теорії Дж. Боулбі описується розвиток прив'язаності – певного емоційного зв'язку між мамою й дитиною. Виділяють чотири типи прив'язаності, які є зовсім різними у своїх проявах. Частота і тривалість взаємодії мами й дитини, та чутливість мами до сигналів дитини є важливими та визначальними чинниками у формуванні надійної прив'язаності. Теорія прив'язаності говорить про те, що той емоційний зв'язок, який утворився між дитиною й мамою в перший рік життя залишається таким і в старшому віці та переноситься на партнерські стосунки. А на думку теоретиків об'єктних стосунків, інтроєкт, що сформувався в дитинстві, проявляється у всіх стосунках, зокрема в романтичних.

Відтак, на підставі досліджень, щодо особливостей формувань типів прив'язаності між дитиною і матір'ю (Д.Боулбі та послідовники), ми можемо зробити висновок про те, що кожна дитина є індивідуальною і для того, щоб зрозуміти наскільки вона має тісну близькість з мамою, потрібно спостерігати за її поведінкою, адекватно реагувати на плач малечі, зрозуміти для себе, що її турбує, та, що вона в даний момент вимагає. Тобто, мама має бути сезитивною до потреб дитини та ментально відповідальною за її психічне здоров'я.